جینۆساید چییە؟... نەبەز سەمەد

جینۆساید زاراوەیەکی نوێیە دوای دووەم جەنگی جیهانی دەرکەوت. رافائیل لێمکین پارێزەر و یاساناسی جوولەکەی پۆڵەندی بە یەکەم جار ئەو زاراوەی داهێناوە و لەکاتی لێکۆڵینەوە لە تاوانەکانی نازی ئەڵمانی دژی جوولەکەکانی ئەوروپا بەکاری هێناوە. لێمکین دەی ویست پەیماننامەیەکی نێودەوڵەتی بە بەرەنگاربوونەوەی جینۆساید بێتەگۆڕێ، لەبەرئەوە وەک یاساناسێک بەشێوەیەکی سەرەکی لە لایەنی یاساییەوە ئیشی لەسەر ئەو تاوانانە کردووە بە بەرەنگاربوونەوەی تاوانی جینۆساید. لە ئەنجامدا، نەتەوە یەکگرتووەکان "پەیماننامەی بەرەنگاربوونەوە و سزای تاوانی جینۆساید"ی لە ٩ی دێسەمبەری ١٩٤٨دا لە پاریس واژۆ کرد. لە بەندی دووەمی پەیماننامەکەدا بە گونجاندنی تیۆریی جینۆسایدی لێمکین وەها جینۆساید پێناسە دەکا: "کرداری پلان بۆ داڕێژراوی لەناوبردنی بەشێکی یان سەرجەمی گروپێکی نەتەوەیی، ئێتنیکی، ڕەگەزی یان ئاینییە: ا) کوشتنی ئەندامانی گروپەکە؛ ب) بوونە هۆی زیانگەیاندنی جەستەیی یان مێشکی بە ئەندامانی گروپەکە؛ ج) ئازاردانی مەبەستەکی دۆخی ژیانی گروپەکە بەشێوەیەک ببێتە هۆی لەناوبردنی فیزیکی سەرجەمی یان بەشێکی؛ د) بەکارهێنانی پێوەری سامناک بۆ نەهێشتنی زایاندن (منداڵبوون) لەنێو گروپەکەدا؛ ح) گواستنەوەی بەزۆری منداڵان لە گروپێکەوە بۆ یەکێکی دی."

لە ڕوانگەی لانگەوە (٢٠٠٥) جینۆساید فەنۆمەنی کوشتنی بە گروپە؛ ڕیشەی زاراوەکە دەگەڕێتەوە بۆ هەردوو وشەی گریکی گینۆس (Genos) بەواتای (خێڵک؛ گروپ) و پاشگری ساید (cide)ی لاتینی بەواتای (کوشتن) دێ. هەروەها، بینهەبیب (٢٠٠٩) دەڵێ جینۆساید لە وشەی گریکی گینۆس بەواتای "خێڵ، ڕەگەز" و پاشگری لاتینی ساید بەواتای "کوشتن"ەوە هاتووە.
جینۆساید پراکتیکردنی لەناوبردنی گروپی ئێتنیکی یان نەتەوەییە.

داخۆ لێمکین مەبەستی لە زاراوەی "جینۆساید" چییە؟ بەتەواوی مەبەستی پێناسەی پەیماننامەی نەتەوە یەکگرتووەکانە؟ لێمکین بەسادەیی مەبەستی لە جینۆساید "کۆمەڵکوژی" نییە، ئەو جوداوزی لەنێوان کۆمەڵکوژی و جینۆساید دەکا، بە لێمکین کۆمەڵکوژی تەنیا یەک ڕووی جینۆسایدە. ئاخر بە لێمکین جینۆساید تەنیا تێکشکاندنی خێرای گروپێک (نەتەوەیی، ئێتنیکی، ڕەگەزی یان ئاینی) نییە، بەڵکو هەروەها پلانێکی هاوپەیوەندیی فرە کردارە ڕووەو تێکشکاندنی بناغە

سەرەکییەکانی ژیانی گروپێکی دیاریکراو (Dan Stone, 2005). لە ڕوانگەی پانی (٢٠١٠) بە لێمکین کۆمەڵکوژی یەکسان نییە بە جینۆساید، چونکە کۆمەڵکوژی پاڵنەری تاوانەکە لەخۆناگرێ، بەڵام جینۆساید دوا ئامانجی تاوانەکە لەخۆدەگرێ کە لەسەر بنەمای نەتەوەیی، ئێتنیکی، ئاینی، یان ڕەگەزییە. وەک ڕۆتفێلد (٢٠١٠) دەبێژێ جینۆساید تاوانەکە بە سروشتێکی تایبەتەوە.

دان ستۆن (٢٠٠٥) پێیوایە کە جینۆساید: هێرشێکە بۆ سەر ڕەهەند و لایەنە جوداکانی ژیانی گروپێکی دیاریکراو: ١) ڕوویی سیاسی: (کۆلۆنیالیزەکردن، و ڕووخاندنی دامەزراوەکانی خۆ_بەڕێوەبەری)؛ ٢) ڕووی جڤاکی: تێکدانی پێکەوەیی جڤاکی نەتەوەیەک، لابردن و کوشتنی ئەو توخمانەی کە ڕابەرایەتی هۆشەکی نەتەوەیەک دەکەن وەک: ئینتەلیجێنسیا؛ ٣) ڕووی کولتووری: قەدەغەکردن و لەناوبردنی چالاکی و دامەزراوە کولتوورییەکان؛ ٤) ڕووی ئابووری: قەدەغەکردنی پراکتیککردنی بازرگانی و داگیرکردنی سەرچاوە سروشتییەکانی نەتەوەیەک؛ ٥) ڕووی بیۆلۆگی: سیاسەتی ڕاگواستن و کەمکردنەوەی دانیشتوان؛ ٦) ڕووی فیزیکی: برسیاندن و کۆمەڵکوژی؛ ٧) ڕووی ئاینی: دەستتێوەردان و دەستکاریکردنی چالاکییە ئاینییەکان؛ ٨) ڕووی مۆراڵی: تێکشکاندنی مۆراڵەتی گروپێکی دیاریکراو. ئەو ڕووانەی جینۆساید دەتوانرێ بە تەواوی بە ئەنفال بەکاربهێنرێن.

سەرچاوەکان

Lang, Berel (2005) The evil in genocide. In: Roth, John K (ed.) Genocide and Human Rights: A philosophical Guide. New York: Palgrave Macmillan.

Benhabib, Seyla (2009) International Law and Human Plurality in the Shadow of Totalitarianism: Hannah Arendt and Raphael Lemkin. Constellations. Vol 16, No 2, pp 331-350.

Panne, Jean- Louis (2010) Raphael Lemkin and Raul Hilberg: About a Concept. PISM Series, Issue. 1, pp. 101-115.

Rotfeld, Adam Daniel (2010) The Lemkin concept of genocide: A new definition for and old crime. PISM Series, Issue. 1, pp. 19-27.

Stone, Dan (2005) Raphael Lemkin on the Holocaust. Journal of Genocide Research. Vol 7, No 4, pp 539-550.

ئایا تۆ ئەچی بۆ هەڵبژاردن؟! … عوسمان محەمەد

لە بەرنامەیەکی تەلەفزیۆنی nrt دا کە لە بەرواری ٤ی ئازاری رابردوو پەخشکرا، ژمارەیەکی زۆر لە ژنان و پیاوانی لە شەقامەکانی شاری سلێمانیدا دواند، دەربارەی رای خەڵک سەبارەت بە هەڵبژاردنی رابردوو کە چۆن پێشوازیان لە سندوقەکانی دەنگدان کردووە، هەروەها دەربارەی ئەوەی کە چۆن پێشوازی لە هەڵبژاردنی ئایندە دەکەن؟ ئایا دیسان وەکو جارەکانی پێشوو خەڵک بە پیری بانگیشەی هەڵبژاردن و دەنگدانەوە دەچن یان هەڵوەستەیەکی جیاوازیان دەبێت لە بەرامبەریدا؟ ئایا هێشتا خەڵکی کوردستان ئومێدیان بە حزبە ناسیۆنالسیت و ئیسلامیەکان ماوە؟!

دوای تەواو بوونی بەرنامەکە زیاتر لە سەدا نەوەت و پێنجی ئەو خەڵکەی کە رایان پرسرا، وتیان کە هەرگیز ناچن بۆ هەڵبژاردن, بەڵام لە دوو توێی ئەم باس و راپرسیانەدا چیرۆکی سەیروسەمەرەیان دەگێڕایەوە دەربارەی هەڵبژاردن و ئەو بەڵێنانەی کە لە کاتی هەڵبژاردندا بە خەڵکیان داوە و چۆن دواتر وەک و بڵقی سەر ئاوو چوون بە هەوادا, لەم گۆشە نیگایەوە نەفرەتیان لە هەڵبژاردن و سەرجەم دەسەڵاتی ئەم حزبانە دەکرد, دەیان گووت کە نە هەڵبژاردن و نە دەسەڵاتەکەیان هیچ تەبایەکی لەگەڵ بەرژەوەندیەکانی خەڵکی کوردستان نیە، هەموو هەوڵ و تەقەلایان بۆ کۆکردنەوە و کەڵەکەی سەرمایەکانی خۆیان و قایمکردنی دام و دەزگا و دەسەڵاتەکەیانە، ئەوەی کە بە هیچ جۆرێک دەربەستی نایەن ژیان و گوزەرانی خەڵکە، خەڵک برسی و بێکارن، نەخۆش و نەدارن، بێ دکتۆر و دەرمانن، سەرەتایترین پێداویستی ژیانی خێزانەکانیان بۆ دابین نابێت, ئەمانە و دەیان کارەساتی تر بەرۆکی بە خەڵک گرتووە و دەسەڵاتدارانیش خۆیان لێ کەڕ کردووە و هیچ بەرپرسیارەتیەک نیشان نادەن, هەر جۆرە چاوەڕوانیەک بە ئایندەیەکی باشتر لە سایەی دەسەڵاتی ئەم حزبانەدا خەیالیکە جگە لە رەبردنی کۆمەڵگا بۆ ناو کارەسات و تاڵاوی زۆرتر هیچ ئاکامەکی نابێت.

خەلکی کوردستان نەک هەر نابێ چی تر بێ گاڵتەجاری ئەوان فریو بخۆن

و بەشداری لە سیناریۆی بە ناو هەڵبژاردنیان بکەن، بەڵکو دەبێ
نەفرەت لەو سیناریۆیە و لە دەسەڵات و دام و دەزگاکانیان بکەن،
زیاتریش لەوە خەڵکی توڕە و برسی و ناڕازی دەبێ ئەو سیناریۆ
گاڵتەجاڕیە ناکام بکەنەوە کە دەیەوێ مەشروعیەت بەم دەسەڵاتی
فریوکاره بدات و پەنجە مۆری خەڵکی بۆ وەرگرێت, دوای چارەکە
سەدەیەک لە دەسەڵاتی ئەمانە، دوای چەند خولی فڕوفیشاڵ و
فریوکاریان و تێپەڕاندنی چارةکە سەدەیەک بە بەڵێن و تەفرەکاری،
ئێستا بە تەواوی دەستی هەموو ئەم حزبە قەومی و ئیسلامیانە بۆ خەڵک
ئاشکرا بووە و ئەنجامی ئەمەش کردوێتی بەو نەفرەت و توڕەیەی خەڵک
بەرامبەریان, ئەم چارەکە سەدەیە روونی کردووەتەوە کە ئەمانە نەک
هەر ناتوانن ببنە چارەسازی ئەم دۆخە کارەساتبارە بەڵکو خۆیان
کێشەی هەرە گەورەی ئەم کۆمەڵگایەن.
مەسەلەیەک کە هەمیشە ئەم دەسەڵاتە بی دةربةست و ستەمگەر و
گەند□□ شانازی پێوە دەکات و بەرووی ناڕەزایەتیەکانی خەڵکیدا
دەداتەوە، ئەوەیە کە دەڵێن لەسەدا حەفتای خەڵکی کوردستان دەنگی
بە دەسەڵاتی ئێمە داوە، بەم جۆرە دەڵێن تا ئەم شەرعیەتەمان هەبێت
لەلایەن خەڵکەوە ئەوە بکوژ و ببڕی ئەم کۆمەڵگایە هەر خۆمانین.!!!

بەڵام ئەوان ئێستا لە دۆخی وادا قەراریان گرتووە کە ز□ر□ب□ی هەرە
زۆری خەڵک نەفرەت لە خۆیان و دەسەڵاتەکەیان دەکات، بەشی هەرە
زۆری خەڵک دەڵێن ئیتر پەنجەی خۆمان ئەقرتێنین ئەگەر دەنگ بەمانە
بدەین. لە راستیدا ئەوان دەمێکە ئەو شەرعیەتەیان لە دەستداوە کە
بە فریودان لە خەڵکیان سەندبوو، هاتنە سەرشەقامی فراوانی جەماوەر
و ووتنی (نا) بە سیاسەت و بریارە قەرەقوشیاکانیان، هەروەها
چاوقایمی دەسەڵات بەرامبەر ناڕەزایەتی فراوانی خەڵک و خۆ کەڕکردن
لە ئاست داخوازیەکانی ئەو خەڵکەی کە بە سەرچاوەی شەرعیەتی
دەسەڵاتەکەی خۆیانی دەزانن، ئیتر هیچ مەشروعیەێیکی بۆ
دەسەڵاتەکەیان نەهێشتوەتەوە, ئیتر دەمێکە کە ئەم دەسەڵاتە تەنها
بە زەبری خۆسەپاندن و سەرەنێزە و سەرکوت خۆی بەسەر سەری خەڵکەوە
راگرتووە, لە راستیدا ئەم چەند ساڵە کوردستان بە بەرچاوی خەڵکی
دنیاوە مەیدانی نەبەردی خەڵکی ستەمدیدە بوو لەگەڵ دەسەڵاتێکی به
زةبر و زةنك و گەندەڵ و ستەمکارو خۆسەپینی بنەماڵەیی, لە ئێستا
بەدواشەوە خەڵکی کوردستان دەبێ بە نەخشەو پلانی رۆشنەوە خۆیان بۆ
درێژەی ئەم نەبەردە و وەلانی ئەم دەسەڵاتە لەسەر دڵیان ئامادە
بکەن.

لەم روەوە بەراستی سیناریۆی هەڵبژاردنی داهاتوو مەیدانێکی

نەبەردی گەرم و گرنگی خەڵکی کوردستانە لە دژی ئەم حزبانە و لە دژی هەژاری و نەداری و بێدەرەتانی, ئەم حزبانە وەکو پیشەی هەمیشەیان لەگەڵ نزیک بوونەوەی وادەی هەڵبژاردن هەوڵدەدەن رووی ان لەگەل خەڵک بکەن و بە تەڵەکەبازی و فریودان دیسانەوە خەڵک راپێچی ئەوە بکەن کە دەنگیان پێ بدەن, بەڵام ئەمجارە نا بێ خەڵک فریو بخۆن, لەم بارەیەوە هەڵویست وەرگرتن و بە دەنگی بەرز (نا) وتن بەم حزبانە و دەسەڵاتەکەیان پێویست و هەنگاوێکی چارەنوس سازە بۆ لەرزۆک کردنی دەسەڵاتی ئەم نوێنەرانەی چینی بەرژوازی کورد, (نا) وتن بەم فریوکاریە، هەنگاوێکی گەورەیە بۆ راگەیاندنی نا مەشروع بوونی ئەم دەسەلاتە، هەر بەم پێیەش ئەتوانێ سەرەتای هەلومەرجێکی شۆڕشگێرانە بێت کە لە پرۆسەی خەبات و ناڕەزایەتیەکی جەماوەری و رێکخراودا ئەم دەسەڵاتە گەندەڵە وەلابنێت و لە جێگایدا دەسەڵاتی شۆرشگێڕانەی جەماوەری کرێکارو زەحمەتکێش بەرپا بکات بۆ گرتنەبەری هەنگاوی خێرا بە ئاقاری چەسپاندنی ماف و ئازادی و خۆشگوزەرانی بۆ هەمووان.

چەند رۆژ دوای ئەم بەرنامە راپرسیە رۆژی ٦ی ئەم مانگە بوو کە حکومەتی هەرێم بڕیاریدا کە هەڵبژاردنی پەرلەمان و سەرۆکایەتی هەرێم لە رۆژی ٦-١١-٢٠١٧ ئەنجام بدرێت و زیاتر لە بیست ملیۆن دۆلاریش تەرخان کراوە بۆ خەرجی بەڕێوەچونی پرۆسەکەی.

با لە پەراوێزی ئەم باس و بڕیارەد هەڵویستەیەک بکەین و بزانین دەسکەوتی خەڵک لە ماوەی دەسەڵاتی ئەم حزبە ناسیۆنالیست و ئیسلامیاندا چی بووە و تا چەند لە مەیدانە جۆراوجۆرەکاندا چونەتە پێش؟

بیست و شەش ساڵە خەڵکی کوردستان لە کابوسی دەسەڵاتی بەعس رزگاریان بووە و خەو بە ژیانێکی ئینسانی و خۆشگوزەرانەوە ئەبینن. بیست و شەش ساڵە خەڵک لە چاوەڕوانی ئەوەدان کە حکومەتی خۆماڵی کوردی ژیانێکی باشتری بۆ دابین بکات، بەڵام سەرئەنجام کارەسات لە دوای کارەسات، بێدەرەتانی و زوڵمی زیاتر، نەداری و تاڵانی، یەک بە یەکی خەونەکانی ئەو خەڵکەی بەبادا، تا ئەمڕۆ ئیتر قورسایی نەهامەتیەکان پێویستە خەڵک لەو خەونە راچڵەکێنێ و چیتر بە هودە ئومێد بە ژیانێکی باشتر و ئاسودەیی بە دەسەڵاتی ئەم گەندەڵ و فریوکارانه گرێنەدەن.

چیتر نابێ خەڵک بە حیکایەتی پوچی "پرۆسەی دامەزراندنی دیموکراسی دورودرێژە، دەسەڵات بەرنامەی چاکسازی هەیە، دەسەڵات دەکەن بە دامەزراوەیی و میلیشیاکان دەگۆڕین بە هێزی نیشتمانی، لە رێگای

پەرلەمانی کارتۆنی و یاساو دەستەی دەست پاکی و قەوانی ستەکی بەم جۆرەوە، ئومێدەکانی خەڵک مسۆگەر دەکەن" فریو نەخۆن. دةنگدان بە هەر یەک لەم حزبە مافیانە، دەنگدانە بە بەردەوامی هەژاری و نەداری و تاڵان و بڕۆ، دەنگدانە بە نەمانی ئاسەواری خزمەتگوزاریە هەرە سەرەتاییەکان، دەنگدانە بە بەرزتر بونەوەی قەلای سەروەتی بنەماڵەیی و دەوروبەرەکانیان لەسەر حیسابی هەژاری موتلەقی ملیۆنەها خەڵک, دەنگدانە بە تیرۆری هەڵسوڕاوانی سیاسی و رابەرانی نارەزایەتیەکانی خەڵک و رۆژنامەنوسان و رەخنەگرانی ئەم دەسەڵاتە ستەمکارە، دەنگدانە بە بکوژانی قوربانیەکانی بزووتنەوەی ١٧ی شوبات، دەنگدانە بە بڕینی موچە و کرێ و قوتی خەڵک و شیری منداڵ و دەرمانی نەخۆش.

دەنگ نەدان بەم حزبانە و لەوەش زیاتر (نا) وتن بە دەسەڵاتی ئەم حزبە قەومی و ئیسلامیانە، هەڵویستێکی شایستەیە بە هەموو ئەو جەماوەرەی کە چارەکە سەدەیەکە خەون بە رۆژگارێکەوە دەبینن کە خەمی ئاوی خواردنەوە و کارەبا و سەرەتایترین خزمەتگوزاریەکانیان نەبێت, نە تەنیا ئەوەندە بگرە ئەرکی هەموو هاوڵاتیەکی ئازادیخوازە کە بە فراوانی بانگەوازی دەوروبەرەکەی بکات بۆ ئەم (نا) وتنە و هاوکاریان بکات بۆ ئەوەی دیسانەوە لە سەروبەری هەڵبژاردندا بە هیچ بەڵین و بە هیچ چەواشەکاریەکی نەتەوەپەرستی و خورافات و مێشک داشۆرینێک فریو نەخۆن و دەنگدان بە دەسەڵاتی یەکێک لەم حزبە ستەمکارانە نەدەن، چونکە بەم جۆرە کۆتی کۆیلایەتی لە دەست و پێی خۆیان و جەماوەری چەوساوە توندتر دەکەنەوە.

مارسی ٢٠١٧

شیعری نوێی جیهانی … لە ئینگلیزیەوە: ئازاد ئەحمەد ئەسوەد

ئەم شیعرە

This Poem

ژنە شاعیری بەریتانی/ ئێڵما میچڵ 1919-2000
Elma Mitchell

ئەم شیعرە ترسناکە: ناکرێ بخرێتە بەردەستی مناڵ،
تەنانەت گەورەش، ڕەنگە بە ساغیی قووتی بدەن،
ئەشێ دەرەنجامی لاوەکیی نەخوازراوی لێ بکەوێتەوە.
گەر لە شوێنێکی گشتیی دا تووشت بوو بە تووشی
شیعرێکی تەواو نەکراوو بە ناسنامە
نەکەی بە دەستی خۆت مامەڵەی لەگەڵدا بکەیت.
باشتر وایە بیخەیتە ناو سنووقێکی داخراوەوەو
بینەری بە نزیکترین ناوەندی فێرکردن، لەوێدا
پسپۆڕان، بی ئەوەی زیانی بەرکەوێ، دەستی پیا ئەهێنن.
تەنانەت سادەترین شیعریش ڕەنگە سیستمی بەرگریت
بەرامبەر هەست و سۆزی مرۆڤانە، وێران بکات.
پێویستە هەموو شیعرێك “ئاگاداری”ی حکومەتی پێوە بێ
وشە زۆر جار زیانی مەترسیداری بە دە هەیە.

Being Alive, edited by Neil Astley, Bloodaxe Books Ltd, Northumberland, UK, reprinted 2013

چیرۆکی چیرۆکێك
The Story of a Story
شاعیری سێڕبی: ڤاسکۆ پۆپا
Vasko Popa (1922 – 1991)

چیرۆکێك هەبوو
بەر لەوەی دەست پێ بکات کۆتایی هات
پاش کۆتایی هاتنیشی دەستی پێ کرد
پاڵەوانەکانی، پاش مردن خۆیان پێدا کرد
پێش لەدایك بوون جێیان هێشت

پاڵەوانەکانی
باسی جیهانێکیان ئەکرد
باسی ئاسمانێکیان ئەکرد
باسی هەموو شتێکیان کرد

تەنیا ئەوەیان باس نەکرد
کە خۆیشیان نەیان ئەزانی
ئەوان تەنیا پاڵەوانی چیرۆکێك بوون

چیرۆکەکە پێش دەست پێکردن
کۆتایی دێ
پاش کۆتایی هاتنیشی
دەست پێ ئەکات

Vasko Popa, Complete Poems, Translated by Anne Pennington,
Anvil Press Poetry Ltd, London, 2011

خەونەکەی کارڵ سۆلۆمۆن

Dream of Carl Solomon

شاعیری ئەمەرکی: ئاڵن گینسبێرگ (1926-1997)

Allen Ginsberg

کارڵ سۆلۆمۆن ئەبینم.
“ئەو دنیا چۆنە؟”

“وەک ئەوە وایە لە شێتخانە بیت.
ڕادێی ئەگەر پەیڕەوی ڕێساکان بکەیت.”

“ڕێساکان چین؟”

“یەکەم: بیرت نەچێ کە تۆ مردووی.
دووەم: وەک مردوویەک ڕەفتار بکە.”

Allen Ginsberg, Wait Till I’m Dead, Poems Uncollected, Edited*
by Bill Morgan, Penguin Books UK, 2016

باڵندە لە باوەشی مندا هێلانە ئەکەن

Birds’ Nest

ژنە شاعیری ئیسپانی: گلۆریا فوێرتێس

Gloria Fuertes(1998 – 1917)

باڵندە لە باوەشم،
لەسەر شانم، لە پشت ئەژنۆم هێلانە ئەکەن
لە نێوانی مەمکەکانما، سوێسکە هەیە
ئەڵبەت وا ئەزانن من درەختم.
سۆنە وا ئەزانێ من نافوورەم،
کاتێ ئەدوێم، هەموو دێنە خوارێ و لێم ئەخۆنەوە.
مەڕو ماڵات بەسەر مندا تیئەپەڕن،
چۆلەکە لەسەر پەنجەکانم ئەنیشنەوەو دان ئەخۆن

مێروولە وا ئەزانن من زەویم،
پیاوانیش وا ئەزانن من هیچ نیم.

The Ecco Anthology of International Poetry, Edited by Ilya Kaminsky and Susan Harris, Words Without Borders, Harper Collins Publishers, New York, 2010

1980
ژنە شاعیری هیندی/ ئەمەریکی: سوجاتا بهات (1956)
Sujata Bhatt

ساڵی مەیموون بوو
پارتی سەوز لە ئەڵمانیای ڕۆژئاوا دامەزرا
جان پۆڵ سارتەر مرد. ڕۆژێك پاش ئەوە
(ماری)ی هاوڕێم وتی: ئاخۆ ئەبێ سارتەر هەست بە چی بکات
ئێستا کە ئەزانێ خوا هەیە؟.
هیندییەکان دەنگیان بە ئیندیرا گاندی دا
ئەمەریکییەکان دەنگیان بە ڕۆنەڵد ڕیگن دا
پاشان، جۆن لێنن کوژرا
ساڵی مەیموون بوو.
ساڵی مەیموون Year of the Monkey: لە ساڵنامەی چینی دا هەموو ساڵێك ناوی ئاژەڵێکی لێ نراوە بۆ ماوەی 12 ساڵ. ساڵی مەیموون ساڵی نۆیەمە، بەڵام جۆرە هەموو 12 ساڵ جارێك ئەگەڕێتەوە. واتە، گەر ساڵی 1980 ساڵی مەیموون بێ، پاش ئەوە ساڵانی 1992، 2004، 2016 بە ساڵی مەیموون ناو ئەبرێن. (وەرگێڕ)
Jubilee Lines, 60 Poets for 60 Years, Edited by Carol Ann Duffy, Faber and Faber, London, 2012

مێشە سەگانە
Dog Flies
شاعیری ئیتاڵی: لیۆناردۆ سینیسگالی
Leonardo Sinisgalli (1908 – 1981)

فیدەی گۆڕ و گوان ئەستوور
سەگێکی پیری کەنیسەیەو
کات لەژێر میحرابی کەنیسەدا بەسەر ئەبات
هەستی بۆنکردنی نەماوە
کەڵبەکانی ئەلەقێن و چیدی ناتوانێ بە لمەز

لەشی بخورێنێ
تەنانەت لە پشیلەش ئەسڵەمێتەوە
بەڵام ئەو ئێستا
لە نوێژی بەکۆمەڵی ڕەوانی شادی مردووان دا
بۆ ئێسك و پرووسكی دایكم لێرەیە
سەری لەنێو چڕنووکەکانیدا درێژ کردووە
زمانی دەرھێناوەو: لەناکاو
مێشێکی زل، کە وەڕسی کردبوو، قووت ئەدات

The Ecco Anthology of International Poetry, Edited by Ilya Kaminsky and Susan Harris, Words Without Borders, Harper Collins Publishers, New York, 2010

سەرگوزشتە

Parable

ژنە شاعیری پۆڵەندی/ ڤیسڵاڤا شیمبۆرسکا (1923 – 2012)

Wislawa Szymborska

ھەندێ ماسیگر بوتڵێکیان لە قووڵایی دا دەرھێنا. پارچە کاغەزێکی تیا بوو لێی نووسرابوو: “ڕزگارم بکەن! من لێرەم. ئۆقیانووس ھەڵیداومەتە سەر دوورگەیەکی جێھێڵراو. من لە کەناری ئاودا چاوەڕێی یارمەتیم. خێرا کەن، من لێرەم!”

ماسیگری یەکەم وتی: “بەرواری لەسەر نییە. تازە کار لە کار ترازاوە. ئەشێ بوتڵەکە لەمێژ بێ لەناو زەریادا بێ.”

ماسیگری دووەم وتی: “ئاماژە بە شوێنیش نەدراوە. تەنانەت ناشزانین کام ئۆقیانووسە.”. ماسیگری سێیەم وتی: “نە کار لەکار ترازاوە نە دووریشە. ئەو دوورگەیەی ئەڵێ لێرەیە لەھەموو شوێنێکە.”

ھەموان ھەستیان بە نائارامیی کرد. بێدەنگییەك بال□ی بەسەریاندا کێشا. ڕاستیی گەردوونیی ھەمیشە وایە.

کۆمەڵە شیعری “خوێ” Salt 1962

https://books.google.co.uk/books?id=Bf1IBwAAQBAJ&pg=PA43&lpg=PA43&dq=Wislawa+Szymborska+%E2%80%9CParable%E2%80%9D&source=bl&ots=rHbDnqSNEU&sig=aYJcNCzuz7QuQ4Xy3MYBVqdHX28&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwiH0tHR_4vSAhXkLsAKHSVxAwAQ6AEIPTAH#v=onepage&q=Wislawa%20Szymborska%20%E2%80%9CParable%E2%80%9D&f=false

سەمای روح ... نەوزاد یوسف کاکەیی

ناوی کتێب: سەمای روح
بابەت: کورتە چیرۆك
نووسەر: نەوزاد یوسف کاکەیی
پیت لێدان: ئارەزوو نوری
دەرھێنانی ھونەری: ئەنجام سەعید
لە بڵاوکراوەکانی یەکێتیی نووسەرانی کورد- لقی کەرکووك ژمارە (113)
سەرپەرشتی چاپ: نەوزاد شێخانی
چاپخانە: کارۆ
چاپی یەکەم- 2011
تیراژ (500)دانە

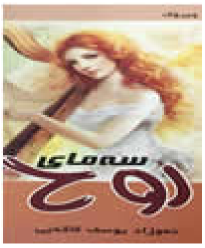
بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێر□ بکەن ...

کوردی ناک□ ل□ ئوروپا!؟ ... برایم فەڕشی

کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئوروپا KSSE کە ساڵی ١٩٥٦ لە بەڕلین- ئاڵمانی ڕۆژئاوا، بە دەستپێشخەری عیسمەت شەریف وانلی و عەبدوڵرەحمان قاسملو ، دامەزرا و بە خێرایی لە ناو لاوان و خوێندکارانی چەپ، ڕوخسارێکی جیھانی پەیدا کرد، سیمای یەکگرتووی

کورد لە ئوروپا بوو! پێکهێنانی KSSE، پاش کۆتایی شەڕی دووهەمی جیهانی، کە هاوکات بوو لە گەڵ دێموکراتیزەکردنی ئوروپا و پەرەساندنی بیری ئاشتیخوازیی و مافخوازیی ، ژیرانەترین سیاسەتی کورد و حزبەکانی بوو. مستەفا بارزانی ئەم ڕێکخراوەیەی بە باڵوێزخانەی کورد دەزانی کە لە کۆی خوێندکارانی هەر چوارپارچەی کوردستان پێکهاتبوو. ئەم یەکگرتنە ڕووداوێکی دەگمەن لە ناو میللەت و وڵاتێکی پارچە پارچەکراودا بوو!

کۆمەڵەی خوێندکاران ڕێگای بە بەشداری نووسەر و شاعیر و هونەرمەندانی کورد وەکو هەژار موکریانی، ئەنوەر قەرەداخی، قادر دیلان و کەسانی تر لە فستیواڵ و سمینار و بۆنەکانی جیهانی لاوان و خوێندکاران لە دەیەکانی ٦٠، ٧٠، ٨٠ هەموار کرد، کە پیشتر ئیمکانی وا بۆ کورد نەڕەخسابوو!

شەش ساڵ دواتر کنفدراسیون (خوێندکارانی ئێرانی) دامەزرا،کە خوێندکاری کوردی ڕۆژهەڵاتی کوردستانیش تێیدا چالاک بوون. لە قاودانی سیاسەت و ئاکاری ڕژیمەکانی ئەو چوار وڵاتە دەرحەق بە کورد، لە قاودانی بارو دۆخی زیندانیانی سیاسی کورد لە زیندانەکان، پشگیریی لە زیندانیانی سیاسی کوردی ئەو سەردەمە وەک غەنی بلووریان، عەزیز یوسفی و کەسانی تر لە ڕێگای KSSE و ڕێکخراوی کۆنفیدراسیۆنی خوێندکارانی ئێرانی، سازدانی خۆپیشاندان و گرتنی باڵوێزخانەکانی ئێران و عێراق بۆ ئاگادارکردنەوەی خەڵک و مەدیا و لایەنەکانی سیاسی، هەمووی بەرهەمی کاری باڵوێزخانەی یەکگرتووی کورد لە ئوروپا بوو.

پەیمانی ئەلجەزایر لە نێوان ئێران و عێراق ساڵی ١٩٧٥ ، باڵوێزخانەکەی بارزانی وێران کردو ڕووی ڕاستەقینەی جوڵانەوەی کورد و ڕابەرانی دەرخست و ناکۆکی گەڕاندەوە ناو کۆمەڵگا و جوڵانەوەی کورد! پارتی دێموکراتی کوردستان لەبەر یەک ترازا، کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئوروپا کرا بە سێ کوتەوە!:” کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا مەڵبەندی بەرلین سەر بە پارتی، کۆمەڵەی خوێندکارانی کوردستان لە دەرەوەی وڵات سەر بە یەکیەتی نیشتمانی، کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئوروپا مەڵبەندی پراگ سەر بە حزبی شیوعی عێراق”.

هەر لە ساڵی١٩٧٥ کنفدراسیونی خوێندکارانی ئێرانی وەک کۆمەڵەی خوێنکارانی کورد، کرایە چەند پارچە و هەر پارچە لە گەڵ حزبەکەی خۆی گرێدرایەوە و ڕێکخراوێکی سیاسی کە قورسایی گرنگی بە دژی

ڕژیمی شای ئێران پەیدا کردبوو، لە بەر یەک هەڵوەشایەوە و ساڵی١٩٧٩
ئەندامانی چەپی ئەم ڕێکخراوەیە کە سەر بە تەیفی (سێ جیهانی،
مائۆئیست، توودە و چریک فەدائی) بوون، لە گەڕانەوە بۆ ئێران
ناکۆکی نێوان خۆیان بردەوە بۆ وڵاتەکەیان، کە ئەوە ئەندامانی
کوردی ئەم ڕێکخراوەیەشی دەگرتەوە!

سەلاح شەمس بورهان، ئەندامی پێشووی کۆنفدراسیۆن لە سمینار و
کۆبوونەوەکان لە بۆکان و مەهاباد، ڕووی لە سەر کەسایەتی و سیاسەت
و ئاکاری عەبدوڕڕەحمان قاسملو بە پێی ناسینی خۆی لە دەرەوەی
وڵات، دادەماڵی کە بووە هۆی تیرۆرکردنی! سازمانی پەیکار بە هەمان
شێوە حزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی خستبووە ژێر ڕەخنە و
پروپاگەندە، کە بووە هۆی تیرۆرکردنی چەند لە ئەندامانی بە دەستی
پێشمەرگەکانی حزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە شاری بۆکان.
ناکۆکی نێوان حزبی دێموکرات و پەیڕەوانی کۆنگرەی چواری ئەم حزبە،
ناکۆکی نێوان حزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و ڕێکخراوی
فەدائییەکانی خەڵکی ئێران- ئەکسەریەت، تیرۆری ئەندامانی ئەم دوو
ڕێکخراوەی لێکەوتەوە و پاش ئەم ڕووداوانە، شەڕی کۆمەڵەی
زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران و حزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
ڕوخسارێکی نوێی لە تیرۆر نیشان دا،کە تا ئەو کاتە نەبیندرابوو.

بەم چەشنە، ناکۆکی نێوان کەسان و کۆمەڵە کەس، کرایە مایەی
“فکریی- سیاسی- حزبی- تەشکیلاتی” بۆ کووشتنی مرۆڤی سیاسی بە دەستی
مرۆڤی سیاسی”، “کووشتنی نوخبەی سیاسی بە دەستی نوخبەی
سیاسی”،”کووشتنی پێشڕەوی سیاسی بە دەستی پێشڕەوی سیاسی” کە
ئیدعای ئازادکردنی خەڵک و میللەت” لە بەرنامەیاندا تۆمار کرا
بوو.
ئەم ڕووداوانە ڕەنگدانەوەی ئیدەی جیاوازی سیاسی نێوان کەسان و
حزبەکان نەبوو، ڕەهاکردنی ئەنەرژیی “زۆردارانە” و نیشاندانی
“زۆردارپەروەر”ی لە ناو کۆمەڵگا و بنەماڵەکان بوو، کە مێژوویەکی
چەند هەزارساڵانەی لە پشت بوو، کە بە پێانی لە کەسایەتی مرۆڤەکان
بە خەستی ڕەنگی داوەتەوە و سەرجەم سیاسەتی حزبەکانی کوردی پێ
پێناسە دەکرد!

تەکشکانی “خەبات” لە باشوور ساڵی١٩٧٥ و ڕۆژهەڵات ساڵی١٩٨٢ ،
شەپۆلێکی بەرینی کۆچکردن بۆ ئوروپای وەڕێخست و ناکۆکییەکان سەر
لەنوێ گەڕاندرانەوە بۆ ئوروپا!
ڕێستۆرانی دانشگاکانی فرانکفۆرت، گیسن، ماینز و بەرلین لە
ئاڵمان، ببوون بە مەیدانی کێبەرکێ و ناکۆکی و تەنانەت شەڕ!

کۆمەڵەی خوێندکارانی سەر بە پارتی کە چەند لە بەرپرسانیان لە فرانکفۆرت بوون ، لە گەڵ هەر دوو کۆمەڵەی خوێندکاریی و حزبەکانی باشوور و ڕۆژهەڵات ناکۆک بوون.
تاکە بەرپرسی حزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، کە خۆی خوێندکار بوو، هەفتەی جارێک بڵاوکراوەکانی حزبی لە ڕێستورانی دانشگای فرانکفۆرت بە دزیی دەگەیاندە دەستی ئەو کەسانەی کە دەیانیناسی.
ئەم دوو حزبە(پارتی باشوور و دێموکراتی ڕۆژهەڵات) بە تووندی لە گەڵ یەک ناکۆک بوون. لایەنگرانی کۆمەڵەی زەحمەتکیشان و حزبە چەپەکانی ئێرانی هاوپەیمانی کۆمەڵە(کە لە کوردستان بوونە لایەنێکی ناکۆکییەکانی دەیەی هەشتا لە ناو کوردەکان)، دژی هەردوو حزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و پارتی دێموکراتی کوردستان عێراق بوون، ئەوان لە فرانکفورت و گیسن و ماینز چالاک بوون و لە گەڵ کۆمەڵەی خوێندکارانی سەر بە یەکێتی نیشتمانی"ئاکسا" پێوەندیان هەبوو.

لە شاری کەلن چەند دەزگای سەر بە حزبەکانی باکوور، پارتی سوسیالیست، پارتی دێموکرات، حزبی ڕزگاری لە ژێر ناوی کەمکار، کاکادەکا و جەڤاتا کورد، بە بێ هاوکاری یەکتر چالاکیان دەنوواند.
هەر لەو شارە لایەنگرانی حزبی شیوعی عێراق کە بەرپرسەکەیان کورد و ئەندامی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئوروپا مەڵبەندی پراگ بوو، هیچ پێوەندی لە گەڵ دوو کۆمەڵە خوێندکارییەکەی سەر بە پارتی و یەکێتی نەبوو.

تەنیا دەزگای بەناو دوور لە حزبەکان، ئەنستیتۆی کورد لە شاری بۆن پایتەختی ئاڵمان بوو، کە لە لایەن حزب و دەزگاکانی ئاڵمانەوە، پشتیوانی ماڵی دەکرا و دوو کوردی باکوور و ڕۆژهەڵات بەرپرسی یەکەم و دووهەمی بوون. بەرپرسی یەکەم ساڵی١٩٨٧ بە هۆی دزیی و حەیف ومەیلکردنی پارە خسترابووە زیندان. ئەوان "ئینجیل"یان کردبووە کوردی و پارەیەکی زۆریان بە خەرج کردبوو. ئەنستیتۆی کورد لە بەر ناکۆکی و کێبەرکێی نێوان حزبەکانی باکوور لەمەڕ داگیرکردنی، لە لایەن دەزگاکانی ئاڵمانەوە بە هەمیشە دەخرا.

لەم بارودۆخەدا کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئاڵمان، سەر بە مەڵبەندی پڕاگ، بە بەشداری کوردی باشوور و ڕۆژئاوا و ڕۆژهەڵات، پاییزی ساڵی ١٩٨٧ دامەزرێندرا، کە پرۆژەی هاوبەشی تەشکیلاتی حزبی شیوعی عیراق و ڕێکخراوی فەدرایانی ئێکسەریێت لە ئاڵمان بوو. لە کۆنفرانسی دامەزراندنی کۆمەڵە لە شاری برێمن، بە بێ ئاگاداری پێشتر، لایەنگرانی حزبی توودەی ئێران و پەیڕەوانی کۆنگرەی چواری

حزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانیش، کە تازە گەیشتبوونە ئاڵمان، بەشداری ئەم کۆنفرانسە کران.

ئەم ڕێکخراوەیە لە ماوەی مانگی رێبەندان و ڕەشەممەی ساڵی١٩٨٨ دوو فستیواڵی بە ناوی دووی ڕێبەندان و نەورۆز لە دانشگای کۆڵن ڕێکخست. فستیواڵی دووهەم بە هۆی کارەساتی هەڵەبجە کرا بە فستیواڵی هەڵەبجە کە لەبەر بەشداری رێکخراوی جیهانی لاوان و لایەنی سیاسی ئاڵمانی و خەڵکی وڵاتانی تری نیشتەجێی ئاڵمان، ڕواڵەتێکی سیاسی پەیدا کرد. دروشمی سەرەکی ئەم فستیواڵە یەکگرتنەوەی کۆمەڵەکانی خوێندکاری کورد و پێکهێنانی بەرەی حزبەکانی باشوور بوو. ئەم دروشمە هەر لەو ساڵەدا، جێبەجێ کرا!

کۆنگرەی یەکگرتنەوەی کۆمەڵەی خوێندکارییەکان لە پاییزی ساڵی ١٩٨٨ بە بەشداری هەر سێ کۆمەڵەی خوێندکاریی لە بەرلین ڕیکخرا. ئەم کۆنگرەیە لە لایەن فواد موعسوومەوە دوور لە هەر چەشنە پرەنسیپێکی دێموکراتیانە بەڕێوە دەچوو. لایەنەکانی حزبی، پێشتر هەموو شتیان بڕیبووە و کۆنگرە تەنیا دەوری فەرمانەی بە پەسەندکردنی بڕیاری حزبەکان پێبەخشرا بوو. تەنانەت هەموو ئەندامانی سەرکردایەتی کۆمەڵەی یەکگرتوو لە دەرەوەی کۆنگرە دیاریی کرابوون.

شێوەی بەڕێوەبردنی کۆنگرە، پێچانەوەی کۆوەی کۆنگرە، هەڵس وکەوتی حزبەکان، گوێڕایەڵبوونی زۆربەی بەشداربووانی کۆنگرە بە حزبەکان، نە تەنیا نەبووە هۆی بوژاندنەوەی کۆنترین ڕێکخراوی خوێندکاریی کورد لە ئوروپا، بەڵکوو بووە هۆی هەڵوەشاندنەوەی. دەستەی بەڕێوەبەری ئەم رێکخراوەیە، دوای کونگرە تەنانەت بۆیان نەکرا کۆبوونەوەکانی ئاسایی خۆیان پێک بهێنن. کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد بێ ڕاگەیاندن و لە بێدەنگیدا، لە ناوبردرا و ناوی لە مێژووشدا کوێر کرایەوە!

پاش هەڵوەشانەوەی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئوروپا، دام و دەزگای لەو چەشنە کە لایەنەکانی کوردستانی و کوردی چوارپارچەی لێ خۆ گرتبێ، بە دەگمەن بیندراوە و کۆڕوکۆمەڵە و سازییەکان لە ژێر هەر ناوێکدا سازکرابێتن، هەژمۆنی ئەم حزب و ئەو حزبی بەسەرەوە بووە.

خوێندکارانی باکوور کە زۆربەیان منداڵانی ئەو کرێکارانە بوون کە پاش کۆتایی شەڕی دووهەمی جیهانی وەک کرێکار هاوردرابوونە ئاڵمان، لە دەیەی هەشتا و نەوەد، رێگایان کەوتە زانستگاکان. کۆمەڵێک لەو

لاوانە بەر لە بوون بە ئەندامی پارتی کرێکارانی کوردستان لە ساڵی١٩٨٦ و ٨٧ ، وەک جیلی پێشتر، ببوونە ئەندامی حزبی کۆمۆنیستی تورکیاو ڕێکخراوەکانی مارکسیست لێنینیستی تورک. ئەو ئەندامانەی پ کاکا بازنەی سەرەکی پێکهێنەرانی دام و دەزگاکانی هەمەجۆری سیاسی- فەرهەنگی- تیجاریی و مەدیایی و کۆمەڵایەتی پارتی کرێکارانی کوردستانیان لە ئاڵمان و دواتر ئوروپا پێک هێنا! ئەوان هەڵیان بە نزیکردنەوەی پ کاکا لە بازنەی هێزەکانی چەپ و ئولترا چەپی ئاڵمان ڕەخساند، کە دواتر حزبی سەوزەکانی ئاڵمان و حزبی چەپی ئاڵمانیشی گرتەوە.

پاش ڕووداوەکانی ساڵی ١٩٩٢ لە لایەن ئەندام و لایەنگرانی پ کاکا کە ئاڵۆزی فرەی خستە ناو کۆمەڵگای ئاڵمان، سەدان کەس لە ئەندامانی پارتی کرێکارانی کوردستان گیران و حزبەکەیان قەدەغە کرا و بواری کاری سیاسی بەناوی پ کاکا نەما و کەسایەتی سیاسی و حزبی ئەوان زەوت کرا و گرتنی سەرەکی حزب و گواستنەوەی عەبدوڵا ئۆجەلان بۆ تورکیا، هەندەی تر کاری ئەوانی لە ئاڵمان ڕووبەڕووی دژواری کرد.

لەم بارودۆخەدا سیاسەتی بوون بە ئەندام لە حزبی سەوز و دواتر حزبی چەپی ئاڵمان، لە لایەن ئەندامانی پ کە کەوتە ژێرچاو کرا و ڕێگا بە کۆمەڵێک کەس کرایەوە ببن بە ئەندامی ناو شۆڕای شارەکان، پارلەمانی ئەیالەتەکان، پارلەمانی ئاڵمان و پەرلەمانی ئوروپا، کارێک کە پیشتر هیچ حزبێکی کوردی لە ئوروپا بۆی نەکرابوو.

بە ئەندامبوونی کوردەکان لە ناو حزبەکانی ئاڵمان کارێکی تاکە کەسییە ، ڕەنگدانەوەی هەمان تێگەیشتنی تووانەوەی نەتەوەیی و سیاسی لە حزبەکانی سەرانسەری چوار وڵاتی ئێران، عێراق، تورکیا و سوریا بوو، بەو جیاوازییەوە کە لە ئوروپا ئەوان بە ئاشکرا و نهێنی ئەندامی پارتی کرێکارانی کوردستان دەمانەوە و پێیانوابوو لەم ڕێگایەوە بەیان دەلوە گێڕان بە سەر سیاسەتی ئەو حزبانە و دام و دەزگاکانی ئاڵمان بەرانبەر بە حزبەکەیان، بهێنن.

ئەم چاوەڕوانی و سیاسەتە کە لە بنەڕەتدا هەڵە بوو، دەرهاویشتنی پارتی کرێکارانی کوردستان لە لیستی تێرۆریستەکان لە ئاڵمان و ئوروپای لێنەکەوتەوە، هەڵگرتنی قەدەغە لە سەر پ کاکای لێنەکەوتەوە و هەڵگرتنی چاوەدێری دەزگاکانی ئەمنییەتی لە سەر کەسان و دەزگاکانی نزیک بە پ کاکای لێنەکەوتەوە و هیچ بوارێکی سیاسی گونجاویشی بۆ ئەوان نەڕەخساند!

حزبەکانی ئاڵمان لە هەڵبژاردنەکاندا نیزیک چوار سەد هەزار(تەخمین دەکرێ) دەنگی کوردەکان وەردەگرن و کۆمەڵەک کوردیش کە ژمارەیان زۆر نییە، لەڕەو و لەوێ هەڵدەبژێردرێن. ئەم کەسانە دەبێ گوێڕایەڵی سیاسەت و ئەمر ونەهی ئەو حزبانە بن کە بوونەتە ئەندامی، هەر وەک چۆن لە چوار وڵاتی ئێران و عێراق و تورکیا و سوریاش، وابووە. هیچ حزبێکی ئەو چوار وڵاتە و حزبەکانی ئوروپا، بەرژەوەندی حزب و وڵاتەکەیان لە گەڵ بەرژەوەندی ئەو کەسانە و میللەتەکەیان گرێ نادەن. بە پێچەوانە ئەم کەسانە دەبێ بەرژەوەندی تاکە کەسی خۆیان لە گەڵ بەرژەوەندی ئەو حزبانە و ئەو وڵاتانە، گرێ بدەن، کە دەتوانێ دژ بە بەرژەوەندی میللەتەکەی خۆیان تەواو بێ!

ناکۆکی ناو کوردەکان و پێڕەوکردنی سیاسەتی چەوت و هەڵە لە ئوروپا (کە ئەوەیان باسێکی تایبەت هەڵدەگرێ) هەزو وزەی کوردەکانی بە فیڕۆ داوە و ئەو بوارەی نەڕەخساندووە کە کورد قورسایی سیاسی- کۆمەڵایەتی- ئابووری- فەرهەنگی پەیدا بکات. ئەمڕۆ لە ئوروپا و ئاڵمان هیچ ڕێکخراو و دام ودەزگایەکی کوردستانی بوونی نییە، هەرچەند سەدان کۆڕو کۆمەڵە بە ناوی کوردەوە ساز کراون!

حزب و ئیلیتی “سیاسی” کورد عاملی سەرەکی چەند بەرەکی بوون و هەن، تاکی کورد یەخسیریی تێگەیشتن و فەرهەنگی پڕ لە ناکۆکی و پەروەردەی کۆمەڵگایەکی ناتەبایە، کە بە درێژایی مێژوو، ریفۆرمی فکریی، ئایینی، فەرهەنگی، سیاسی بەخۆیەوە نە بینیوە. تاکەکان لە زیندانی کۆمەڵگا و فەرهەنگ و تێگەیشتنی پڕ لە ناکۆکی، نادێموکرات و پاوانخوازدا بار دێن! سەرەکی بنەماڵە، تایەفە، عەشیرە ، دەوەر و وڵات، بەرهەمی ناتەبایین، کە بە هەزار داوی دیار و نادیارەوە، گرێدراوی ژێردەستەکانی خۆیانن.

بەردەوام نەمانەوەی پرۆژەکانی وەک کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد، بەرەی نیشتمانی باشوور، هەیئەتی نوێنەرایەتی خەڵکی کورد و پرۆژەی لەو چەشنە، بەرهەمی کەسایەتی تاک و کەی کۆمەڵگای کوردستانە کە ئەوەش گرێدراوی مەیل و تێگەیشتن و تاقیکردنەوەکانی مێژوویە، کە بەردەوام خۆی لە تەکشکاندنەکاندا دەبینێتەوە و ئەوەش ڕەوانی مرۆڤی کورد لە چەنبەرەی خۆیدا دەهێڵێتەوە. ڕێهاتوون لەم بازنەی “شەیتان!؟”ێ، بە بێ ویست و مەیلی “ئاگاهانە” کە چوونە ناو پرۆسەی “وەلانان و وەرگرتن”ە، سەر ناگرێ! مرۆڤی کورد لە ژێر ئەزموونی تەکشکانەکاندا ماوەتەوە و خۆی لەو ئەزموونەدا دووبارە دەکاتەوە، نەک لە ئەزموونی تێگەیشتن و ویستن!

گۆڕانکارییەکانی جیهانی کە زۆر بە خێرایی ڕوودەدەن، دوا سەنگەری یەکگرتووی کورد کە بنەماڵەیە و ترادسیۆنی هەزاران ساڵەی لە پشتە، دەڕمێنێ و کۆمەڵگای کورد بەرەو قەیرانی زۆرتر دەکێشێ. ڕەوی بە کۆمەڵەی کوردان بەرەو ڕۆژئاوا ئەم پرۆسەیە خێراتر دەکات و بنەمای فکریی- سیاسی- ئیدئۆلۆژیک- ئایینی- زمانی- فەرهەنگی لە دەرەوە و لە ژوورەوە، زۆرتر لەوەی ببنە مەبنای یەکگرتن، دەبنە عاملی ناکۆکی، ئەوە حزب و سازی کوردیش دەگرێتەوە!

ئەو حزبانەی کە ئەمڕۆ بە ناوی کورد سیاسەت دەکەن و ئەو کەس و کۆمەڵانەش کە لە ئوروپا ڕۆژانە ساز دەکرێن و هەڵوە دەوەشێندرێنەوە، نیشاندەری بینایەکی داڕوخاوی فکریی، ئایینی، سیاسی، کۆمەڵایەتی، مەعریفەتی و فەرهەنگین(ئەم باسە لە وتارێکی دیکەدا ڕوون دەکرێتەوە)!
شەست و یەک ساڵ بەر لە ئێستا کۆمەڵێک کورد کە ژمارەیان زۆر نەبوو، بوونە دەنگی یەکگرتووی کورد لە ئوروپا. ئەمڕۆ بە بوونی ملیۆن کورد، ئەو دەنگە یەکگرتووە لە ئوروپا نابیسترێ و کورد خاوەنی سیمای یەکگرتوو نییە. گەر حزبەکانی کورد دێموکرات بایەن و پاوانخواز نەبایەن، جیاوازییەکانی سیاسی و ناسیاسیان بە دیالۆگ چارەسەر دەکرد! بنەمای پڕ لە ناکۆکی کۆمەڵگای کورد، نیازی بە تێگەیشتن و ئاکاریی دێموکراتیک هەیە، بە ئەوەی داهاتوو جیاواز لە ڕابووردو بێ، ئەوەش لە ویستی گەڕینەوە دەست پێدەکا! گەڕینی تێگەیشتن و تاقیکردنەوەیەکی بە مێژوو کراو!

برایم فەڕشی
ڕەشەمەی ۲۰۱۷

ویستت ژیان ئاشکێیتەوە … جەلال عەبدوڵا ساڵح

ویستت باران بگریتەکۆڵ
بیبەیتەوە بە باوەشی
دارستانی تینوو و ماندوو

تاوس ئاشتکەیتەوە بە ڕەنگ
مەل بە باخ و
عەتر بە بەرکۆشی گوڵ و
باران بە چەم
حیزب نەیهێشت
ویستت مۆسیقا بۆ دەریا و
کارێز بەریت
حەیران فێرکەیت
گۆرانی بۆ ئافرەتێکی شنگال بڵێت
دەنگ
بخەیتە ڕۆحی تەپڵ و
ئاواز ببەیت بۆ لای گیتار
حیزب زمانی داخ کردیت
ویستت قووڕگی با دەربێنیت
گڕ بخەیتە دەمی ووشکی
گێژەڵووکە و
تۆفان ڕاونێیت
زریان بگریت
لە پێش چاوی دارستاندا
قۆڵبەستی کەیت
خۆڵی گریاو
بخیتە گیرفانی شەهید
لە عسرێکی خۆڵەمێشی
مناڵەکانی ئەنفالی
ڕووت و برسی
ببەی بۆ ماڵی ئایەتی
پیری مێژوو
کوبانی بگریتە کۆڵت
ماڵ بە ماڵی شار بیگێریت
بۆ باوەشی نیشتمانی
ماندووی بەریت
حیزب مووچە نانی بڕیت
قەڵەمی هۆشی شکاندیت
هەتاکوو تۆ لای حیزببیت
ئەبێت تف کەیت
لە شاعیری بەرز و یاخی
لە وشەی گڕ

لە ڕۆحی ئاو
لە چڵێ گیایی
سەوزی ماندووی
بەرخۆر□ تاو
ئەبێت ڕقت
لە تریفە و
پێکەنینی ئەستێرە بێت
ئەبێت باڵی فڕینی هەنگ
مەلی ماندووی ناو ماڵی باخ بقرتێنیت
ئەبێت ڕۆحی سەوزی دێبەر بسووتێنیت
ژەهر خەیتە دڵی فیشەک
کوشتن بکەیت بەخەمخۆر و
هاوڕێی تفەنگ
مر□ق
ژیان
باخ
باڵندە
دڵی ماندووی خۆر بکوژیت
هەتاکوو تۆ لای حیزببیت
ئەبێت سەربازی تۆڵەبیت
گرێ و پەتی سێدارە بێت
هاوڕێی جەلاد
دز
خۆفرۆش
تاڵانچی بیت
ئەبێت کوێر و دەستەمۆ بیت
چاوساغی ڕێی بێگانە بیت
بۆ سەرۆک و
کۆشک و
دراو
کوڕنووش بەربیت

...

جەلال عەبدوڵا ساڵح

ئەو برینەی لە پاش سی ساڵ هێشتا تەڕە ... هێمن خورشید

ئەو ڕۆژەی شەهیدیان کردی
دڵت خۆش بوو دەبیتە سیمبوڵی گەلێ
هەموو دەمێ
لە هەموو شوێن و سەردەمێ
یادت دەبێتە ماتەمێ
سەراپای دڵی عالەمێ دادەگرێت و
هەرچی چاوە
بۆت دەگرێت و
تەواوی ساڵێ
ژن و پیاو و گەورە و مناڵ
گشت چاوەڕوانی هاتنین
ناوت دەبێتە هەتاوی زستانانی نێو چیا و دۆڵی کوێستان و
گەورە و گچکە
چاو لە ڕێگای هەڵهاتنین
تۆ ڕۆیشتی و بیرت نەبوو
ئێمە ئەوەندە کەساسین
لە ساڵێکدا هەر تەنیا ڕۆژێ دەتناسین!
ئێمە هێندە بێ مێژوو و بێ یادەوەریین
هەر با کزەبایەك هەڵبکا، وەك گەڵای درەختی پاییز
یەك لە دوای یەك بە دەمییەوە هەڵدەوەرین
ئێمە هێندە سادەبیر و پێنەزانین
کە دەتکەینە تاجی سەرمان
کە دەڕتکەینە جلی بەرمان
بە خەنجەری بەر کەمەرمان
مەبەستمان تەنیا ئەوەیە
سەرمان بە تۆوە دەرکەوێ
هێستری شەلی بێناومان
بەهۆی تۆوە
لە چیای ناو وەسەر کەوێ

هەردەم بۆنی تۆمان لێ بێ
تا زیاتر جێی بەزەیی بین
تا زۆرتر خێرمان پێ بکرێ
تا زیاتر دەرفەتمان هەبێ
هاوار بکەین
فڵان بژێ و فڵان بمرێ
چەند سادە بووی واتدەزانی
کاتێ دەڵێی دڵی میللەتێ دێتە ئێش
نەتدەزانی لە ڕۆژی شەهیدبوونتدا
هەندێ دەبنە زوڵناژەن و
هەندێکیش بە سەرچۆپیکێش!

16/ئادار/2017

ڕەهێڵە … سەردار جاف

ئەم بێشە
سەری گەرمی هەتا ئێوارە بۆ ناکا
ئەم سپێدە
شنەی پاکی
ناگاتە غوباری وڵاتی رەشەبا
ئەم تاوسانە
زۆرێك نابا گریانی خۆی
بە سەر رووی زەوی دەڕژێنێ
ئەم سروشتە
هەمیشە گوڵ و خوێن و بەفر و زریان
دەنەخشێنێ
ئەم وەرزی گەڵاڕێزانە
لێرە جوانی نابڕێتەوە خۆشی تەمە و
بە باڵای من
دەژێتەوە
لەو هەوار و بێ مەسکەنییە
لە هەر بستێکی شارێکا

دڵۆپە ئارەقی رەنجم جێهێشتووە
زێدم ونە و لەم بێشەیەم
کونە پەپووی توولە رێگا و
سەر شەقامێکی جەنگەڵم
حەسرەت و حەز بۆ مناڵی
بە شانێلی تەمەنمدا رۆنیشتووە
کام دڵۆپی ئارەقەی هیشکەوە بوومە
لەم مەنزڵە دەینێژم و
دەرگای سبەیش نابەڵەدم
غوربەت و ئولفەتی دوێنێ
لەرەی ڕایەڵەی تەمەنێ
هەر بە باڵام هەڵزنیوە
بۆنی درەختی ژیانیش
وێستگەکانی سەختن، ژانن
نە گەییوون
یا گەنیووە

خواندنەك رەخنەی د رۆمانا (میلودیا بێدەنگیێ) دا*… عبدالرحمن بامەرنی

دا مرۆڤ بشێت د دەوروبەرێن خوە بگەهیت، دڤێت پەیوەندیەکا دروست دناڤبەرا مرۆڤی و ژینگەها دەوروبەردا هەبیت، هەر کەسەك ژی ژ گوشەنیگایەکێ لڤێ پەیوەندیێ دنێریت، ئەرکێ نڤیسەری یە دخولقاندنا دەڤ□ خوە دا، گرنگیێ بڤێ پەیوەندیێ بدەت. ژبەرکو رۆماننڤیس بخوە خولقێنەرێ دەقێ خوە یە، ل سەر وی پێدڤی یە بەری دەست بنڤیسینا رۆمانا خوە بکەت، شارەزای دوی بابەتی دا هەبیت ئەوێ رۆمانا خوە ل سەر ئاڤادکەت، ئەڤە دهەمی بیاڤەکێ ژیانێ دا هوسانە، کەرەستە گرنگە، ژبەرکو چ کار ب ئاسانی ناهێنەکرن، ئەگەر کەرەستێن پێدڤی ل بەر دەستێ مرۆڤی نەبن، تشتێ رۆماننڤیسی ژ کەسێن دی جوداکەت ژی، شارەزایا وی یە دچاوانیا دروستکرنا ئاڤاهی ژ وان کەرەستێن ل بەر

دەست، هوسان هوستاکاری پەیدا دبیت و نڤیسەر پەیدا دبیت و ر□ماننڤیس پەیدا دبیت و تا دوماهی□. دخواندنا ر□مانا (میولودیا ب□دەنگی□) دا، کەرەست□ن د نڤیسینا ر□مان□ دا هاتینە بکارئینان، ر□ژانە دکەڤنە بەر چاڤ□ن مە، چ ئەم□ن خواندەڤان یان هەر کەس□ گوه□ وی ل روودان و سەرهاتی□ن ژ دەرڤە ده□نە روودان و دووڤچوونا وان بکەت، یا دروستتر ئەگەر ب□ژم، سەرهاتیا ر□مان□، سەرهاتیەکا زورا ئاسایە ژبلی ئەو روودان□ن جه□ گومان□ لدەف خواندەڤای دروست دکەن، نڤیسەر دڤ□ ر□مان□ دا، روولی ددەتە خواندەڤانی، کو دگەل رودانان ی□ بەردەوام بیت، ژبیرنەکەین ژی، خواندەڤان دپروسا خواندن□ دا، خولق□نەر□ بریاردان□ یە ل سەر کەساتیان و خوشی و نەخوشیا دەڤی.
(هەر هوسایە ژی، ئەگەر نڤیسەر□ ر□مان□ نەش□ت شەنگستەیەک□ وەسا دروست بکەت، هینگ□ چ جوداهی دناڤبەرا ر□مان□ و چیر□ك و چیڤان□ک□ن بەردیواران دا نامینن!).

ر□مان بک□رتی:

نڤیسەر□ ر□مان□، سەرهاتیا ر□مانا خوە ل سەر دوو لایەنان دابەشکریە، ئ□ك: کار□ ناڤ بازاری و زار□ک□ن هەژار و ئەڤ□ن کار□ن بویاخچی□ دکەن و ئەو ژیانا خوە چاوان دەرباز دکەن و چ هەڤرکی دکەڤنە بەر سینگا وان، دوو: قوتابخانە، ل قوناغا سن□لەی□ ژی بو سن□لەک□ شنوی هایش خوە دبیت، ماموستایا ژن و ب تایبەتی ئەگەر یا جوان بیت، دبیتە جه□ سەرنجا وی و نڤیسەر□ ر□مان□ زومەک□ دئ□ختە ل سەر ڤ□ داخباربون□، تشت□ ڤان هەردوو خالان ژی پ□کڤە گر□ددەت، خ□زانا وی سن□لەیە، دەما ر□ژەک□ خەبەر□ نەخوشکەفتنا باب□ وی ده□تە گوها و ئەڤ بابە دایکەک□ و خووشکەکا قەیرە و برایەک□ شەلەلی ده□لتە بهیڤیا ویڤە و وەغەر□ دکەت و بەرپرساتیا هەلگرتنا پر□ڤەبرنا خ□زان□ دستو□ وی دا دمینیت. تا ڤ□رە سەرهاتیا ر□مان□ دش□ت گەلەك بابەتان هەلگریت و نڤیسەر□ ر□مان□ ژی، لدووڤ دەستهەلیا خوە، گەلەك بویەر پەلک□شکرینە و بوینە کەرەستە بو ر□مانا وی. دا کو ئەڤ ر□مانە بش□ت ببیتە هەلگرا بابەتەک□ جوداتر ژ ئەڤا ژ دەرڤەی کولان□ ده□تە گوه□ن مە، کەسەک□ دی ده□تە دناڤ ر□مان□ دا و ئەو کەس ماموستایا وی دخازیت و هەردوو بەرهەڤیان دکەن، کو شەهیانا خوە بکەن. تشت□ ڤ□ سەرهاتی□ ژی جودا و بالک□ش دکەت، ئەو زەلام□ هەن□ باب□ وی سن□لەیە و ه□شتا ی□ ساڤا، ب□ چارەنڤیسەک□ نەدیار ده□لیت، ئەو ژی پشتی هەڤژینا و□ ددەست□ مر□ڤ□ن و□ دا ده□تە کوشتن و خەبەر دگەهیتە وی و ئەو بەرەڤ وەلات□ن بیانی دچیت، کو ئەو ژی نەه□تە کوشتن. تشت□ دی□ بالک□ش در□مان□

دا، ئەو ماموستایا ژن تا وی راددەی ئەو سن▯لە داخازا هەڤژینی▯ ژ▯بکەت، ناڤ▯ دەیکا وی یا دروست ل سەرە، نڤیسەر▯ ر▯مان▯ گومان▯ لدەڤ خواندەڤای▯ خوە پەیدا دکەت، کو ئەو عەشقا ڤی سن▯لەی بو ڤ▯ ماموستای▯ هەلگرتی چ جورە عەشقە و وەسا بو دچیت، کو دلوڤانیا دەیک▯ سەر ژ حەژ▯کرنا دلینی▯ ستاندیە. لدوماهیا ر▯مان▯ ژی دەما ئەو ماموستا دروودانەکا ترافیک▯ دا گیان▯ خوە ژ دەست ددەت، ئەو سن▯لە ژی بهەمان ش▯وە قەستا و▯ جاددەی▯ دکەت، ئەڤا رویدانا ترافیک▯ ل▯ دروست بوی و وی سن▯لەی دڤ▯ت هەمان چارەنڤیس▯ ماموستایا وی به▯تە سەری، کو ئەگەر▯ رودانا ب سەر▯ ماموستا وی هاتی ب▯ خوە دزڤرینیت.
(خوە دڤ▯ت نڤیسەر▯ ر▯مان▯ ژی سەرهاتیەکا وەسا بنڤیسیت، کو قەبار▯ روودانان مەزن و سەرنج راک▯ش بکەت، دا ئەو سەرهاتی ژ ئ▯کا ئاسایی جودا بیت!

هونەر▯ نڤیسین▯:
ئەگەر ی▯ راستگو بم دنڤیسینا خوە دا، ئەز ی▯ دوو دل بوم کا بەردەوامی▯ بدەمە خواندنا ڤ▯ ر▯مان▯ یان نە، ژبەرکو هەر ل دەستپ▯کا ر▯مان▯ ئەز ل هندەك رستان هلنگفتم، کو گومان لدەڤ من دروستکرن کو نڤیسەر▯ ر▯مان▯ خوە ب نڤیسینا ر▯مان▯ ڤە ماندی کربیت، گەلەك رستە کەفتنە بەر چاڤ▯ن من، کو دڤیابا جوانتر هاتبانە دارشتن، ئەگەر ژ دیاری▯ دەست پ▯بکەین، کو بڤی رەنگی هاتیە نڤیسین (وان زار▯ك و سن▯لە و گەنج▯ن دهەژاری و ب▯زاری▯ دا دژین ل وەلات▯ من). یا دروستتر (وان زار▯ك و سن▯لە و گەنج▯ن ل وەلات▯ من دهەژاری و ب▯زاری▯ دا دژین)، ئەڤە ژی رەنگە ز▯دەتر گر▯دان بو سەربورا من یا کار▯ روژنامەڤانی ڤەگەریت ژ زمانی، ژبەرکو تا هەر مانش▯تەك یان هەوالەک▯ روژنامەڤانی مە نڤیسابا، مە چەندین جار ل▯زڤرین بو دکر، بهزرا من نڤیسەر▯ ر▯مان▯ دشیا ز▯دەتر ل سەر ر▯مانا خوە راوەستیت و ل▯زڤرینان بو بکەت و باشتر موخل و ب▯ژینك بکەت.
(خوە سنعەتکاری و دەستهەلیا نڤیسەری دارشتن و یاریکرنە ب پەیڤان، ئەگەر نە، چ جوداهیا ئاخفتنەکا کولانکی دگەل یا نڤیسەری نابیت!)

باگراوەند▯ ر▯ماننڤیسی:
ب▯ گەنجەکی سەرهاتیا ر▯مانا وی نزیکی تەمەن▯ وی بیت، مەبەستا من تەمەن▯ کاراکتەر▯ ر▯مان▯، گەلەك ئاستەنگ ناکەڤنە دریا نڤیسەر▯ ر▯مان▯ دا، ژبەرکو ژیانا گەنجاتیا وی و ئەو ژینگەها ئەو ت▯دا دژیت، کو هەمان ژینگەهە یا کاراکتەر▯ وی ت▯دا دژیت و ب چاڤ

دبینیت، نزیکی ئێکن، لێ ئەڤە نابیتە ئەگەر کو باگراوەندێ هەمان نڤیسەر یێ زەنگین بیت و فەرهەنگەکا زمانی یا باش ڤێ هەبیت، ئەڤە ژی بهزرا من بو کەمتەرخەمیا نڤیسەری ڤەدگەریت، کو دڤیابایە بەرەڤ هەلبژارتا پسیارکرنێ ڤە چووبایە، ئەڤە ژی هندەك نمونە: وەك: (چوو نك وێ دارێ، دوو سێ کتکێن هژیرا کرن و دگەل خوە ئینان)، لاپەرە 13. یا دروستتر گوتبا دوو سێ کتێن هژیرا کرن، ژبەرکو کتك دکەڤنە عەردی دەما زێدە دگەهن و ئەو بخوە ژ دارێ دکەڤن یان ڤێ نمونێ: (پشتی دوو سێ قورمەکێن لاو ژ جگارا خوە هەلکێشاین) لاپەرە 20. یا دروستتر (پشتی دوو سێ قورمەکێن لاو ل جگارا خوە داین)، یان گوتبا (دوو سێ فرەکێن لاو ژ جگارا خوە هەلکێشاین). یان ڤێ نمونێ: (کوچکێ بیرهاتنێن وی کەلی یە ڤە) لاپەر 45. یا دروستتر: (کوچکێ بیرهاتنێن وی گەش بویە ڤە یان هلبویەڤە).
(خوە مەرج نینە نڤیسەر هەمی تشتەکی و هووردەکاریەکێ ژ ژیانا کومەلایەتی بزانیت، لێ دهەمان دەم ژی دا، نابیت یاری ب ئیدیەم و گوتنێن کوردی بهێتەکرن).

نە وەکهەڤی درومانێ دا:
مەرج نینە هەردەم نڤیسەرێ رۆمانێ شروڤەکرنێ بدەتە بویەران، دا بشێت چاڤرونیێ لدەف خواندڤای نەهێلیت، لێ رۆمانا تێروتەسەل، ئەو رۆمانەیە یا بشێت خواندەڤای بخوە ڤە گرێبدەت، تا رودان دخەیالی ژی بن، لێ نەبنە جهێ گومانێ و پرسێ بو وی! ئەڤ پرسێن خواندەڤای بڤێت ژ نڤیسەرێ رۆمانێ ژی کەت، وەك، دەما دلداری دژوورا ماموستایان ڤە پاکیتا بەقلاوێ ژ دەستێن دلڤینێ ئێخستی و بێ چەند رۆژان ژ قوتابخانێ دوورکەتی، بریارا (فەسلکرنا) وی ژ قوتابخانێ هاتەدان، چاوان و ب چ شێواز دلدار ڤەگەریا قوتابخانێ؟ پسیارەکا دی، کوڤان بابێ دلداری دەما زڤریە وەلاتی و هیڤیا وی یا سەرەکی دلدارێ کورێ خوە ببینیت، کو چ تشتەکی ژ چارەنڤیسێ وی نزانیت، خو مالا خالێ وی ل وی گوندی بویە و ب هیچ رەنگەکی ئاماژە بو ڤێ لێگەریانێ نەدایە! خالا ژ هەمیان گرنگتر، کو نەشیام خوە رازی بکەم، داخباربونا دلداری ب ماموستایا ویڤە و تا وی رادەی داخازا شیکرنێ ژێبکەت، نڤیسەرێ رۆمانێ ئەو داخباربونە بەرەڤ حەژێکرنا پەیوەندیا کوری و دەیکێ ڤە بریە، هەر وەکو کوڤان بابێ دلداری حەز ژ وێ ماموستایێ کری، کو رەنگێ هەڤژینا وی د دا!!
(خوە نڤیسەرێ رۆمانێ ژی ب ئەنقەست وەکریە، خواندەڤانێ خوە ئێخستیە دگومانا داخباربونا سنێلەیان دا، دناڤبەرا حەژێکرن بو دەیکێ یان بو دلینیێ بیت).

• نیوار ئەمین، میلودیا بێدەنگیێ، رۆمان، 184 لاپەر، چاپا دوێ، چاپخانا هیڤی.
• د روژناما ئەڤرو ژمارە 2065 ل روژا ێ28/2/2017 دا بلاڤبویە.

هەڵەبجە… چالاک ئــاغجەلەری

ڕۆژی ١٦/٣ ڕۆژێکی پڕ لەسوێ و ئــازارە کە دەرهـەق بە خەڵکی سڤیلی هەڵەبجەکرا. ئــەم ڕووداوە دەرئــەنجامی چاوچنۆکی ووڵاتانی زل‌هێز و بەریەکەوتنی ئــاراستە جیاوازەکانی ئــاینێکە کە بۆ خۆی هەڵەبجە لە دونیایەدا دەروێش ئــاسا لە زکری بێکۆتاییدایە بۆی، بە هەمان قورسایی نەتەوە پەرستی و فەرزی ئــەم نەژاد بەسەر ئــەوی دیکەدا لە گێلێتی مرۆڤەکان بترازی□ت هیچی دی لێ شین نەبوو نا بێت، ترۆپی ئــەو گەوجاندنە هەڵەبجەی کردە ئــامانج ، هەروەها هۆکارێکی تر ئــەو شۆڕشە بوو هەمووومان لە خەونی ئــەرخەوانیدا بووین کە سەرکەوێ و کەف و کۆڵــی کــوردایەتی ئــارامبێت و دەســەڵاتی کــوردی ، ئــــەو حەشاماتی پێی دەڵێن کورد دونیایەکیان بۆ ئــامادەکات جیا لەوانی د□روو بەر بەڵام!!؟.

١٦/٣ ڕۆژی تەخشــان و پەخشــانی درۆی ســـەرکردەکانە ، هەریەک بە ئــەندازی بەرپرسیارێتی درۆی جوان جوان ،بۆن خۆش بەئــەندازی بۆنی سێوەکان دەپرژێنن و دەکەینە دیاری خەڵکی هەڵەبجە و وەکو بڵقی سەرئــاو دوای ئــەو ڕۆژە فەنا دەبێت.

ئــەگەر پێتان وایە قەرەبووی ئــەو زامە بە پارچەیەک ئــەرزە و بڕینەوەی یارمەتیەک کە بۆتە چارەکە یان کردنی هەڵەبجە بە پارێزگا ســاڕێژ دەبێــت زۆر زۆر هەڵەن، بە بەرچــاوی هەمــوواو ن□وە چەنــدین بەرکەوتــوانی هەڵەبجە بەو ئــــازارەوە ســــەریان نــایەوە چــونکە دەسەڵاتێک خۆی وەک دەمڕاست ناساند دەکرا و لە توانایاندا بوو تەواوی ئــەو مرۆڤــانە لە بــاشترین نەخۆشخانەکــانی جیهــان تیمــار بکرانایە بەڵام ئــەوەی بەرچاو کەوت مردنی لەسەرخۆی ئــەو مرۆڤانە بوو بە ئــازارێکی زۆرەوە، بەردەوامی ئــەم تراژیدیایە پرسیاری ئــەوە دەکات کە ئــێوە کێن ، جیا لە گۆڕینی دەموچاوەکان و زمانی ئــاخاوتنتان.

هەر دوێنێ بوو هەڵەبجەیەکی تر ، دەستە خوشکی ئەم شارە شەنگار ، لە مامەڵەیەکی سیاسیدا هەڕاج و جیبوسایدکرا لەوەش واوەتر ئەوی دەربازیش بوو بەدەست و تفەنگی چەکدارە حزبیەکان پێکران.

١٦/٣ بەژمارە و ڕێکەوتی جیاوازتر بەردەوامی هەیە بە جۆرێک نەک لەسەر دەستی ڕەقیبە نەخۆشەکان ، لەژێر ناوی کوردایەتی قڕکردن بەڕێوەیە ، فەزایەک لە ناشریندا هاوتای نیە. سەرخان و ژێرخان قڕکرا، شەقام گەوزێندرا، قەڵەم کڕدرا، ئەوەی کە پێی دەڵێن خۆشەویستی بۆ نیشتمان وەک گەڵای پایز لە زێریدا هەڵوەری ، تەنها وانە لە هەڵەبجەوە فێربوون لە ترساندی خەڵک و دەستەمۆکردنیان لە چواچێوەی حزبدا ،کردەوەکانیان پێمان دەڵێن هەموو کات چاوەڕوانی دووبارە بوونەوەی ئەو تراژیدیایەدابن بە جۆر و شێوازی تر ، دەبێ دووربین لە لاساری و چەک دا بێنین بە خواستەکانیان ، هەموو ئەمانە بەرهەمی ئەو کوردایەتیە بوو کە هەڵەبجە سەرقافڵەی قوربانیەکانیەتی، بژی کورد و کوردایەتی!!!

بۆ موچەی کابانی ماڵ نەدرا ...؟

ئامانج کەریم

ئەمە ئەو پرسیارەیە کە زۆرینەی ئەو کەسانەی کە تێناگەن یان نایانەوێت تێ بگەن یان باش تێ دەگەن و خۆیان سەر بە لایەنی ترن بۆ ململانێی سیاسی ئەخەی بزوتنەوەی گۆڕان و هەڵسوڕاوەکانی گۆڕانی پێ دەگرن .. هەرێمی کوردستان لە بوجەی عێراق لە سەدا حەقدەی بۆ دەهات کە ئەم بڕە نەک هەر بەشی کابانی ماڵ بەڵکو بەشی شیری کۆرپەی کابانەکانیش دەکرد بەزیادەوە ، بەڵام ئەو کات پارتی و یەکێتی بەشی ئەم میلەتەیان بەسەر خۆیان وبەرپرس و مەکتەب سیاسی و ئەندام و لایەنگرانی خۆیاندا تەخشان و پەخشان دەکرد و میللەتیان بە موچەیەکی ٣٢ هەزار دیناری دەگەوجاند لە کۆمیتەو و ناوچەکانەوە تەنها بڕی (سیو دوو) هەزاریان دەدایە پیرەژن و پیرە مێردی ئەم میللەتە ، ئەوەیش تەنها بە ئەوانە بو کە وەلائیان بۆ یەکێتی و پارتی هەبوو لە کاتێکدا ئەو پیرەژن و پیرەمێردانەی کە ئەم بڕە کەمە بێ هەیبەت و بێ قیمەتەیان دەدایە نان دەروو خزمەتکاری شۆڕش

و پێشمەرگ□ بون ، گۆڕان هاتە مەیدانەکەو بەڵێنی دا بە موچەی
کابانی ماڵ ، بزوتنەوەی گۆڕان لەسەر بنەمای بەشە بوجەی لەسەدا
ح□قد□ی عێراق بە هاوڵاتیان و دەنگدەرانی ووت ئێمە بچینە دەسەڵات
موچە بۆ کابانی ماڵ دەبڕینەوە ، پارتی و بنەماڵەی بەرزانی
دەیانویست وەک دەعبای ناو جۆگاکە لە هەردو لا بخۆن هەم سەروەت و
سامانی کوردستان بۆ خۆیان بێت کە کردیشیان و نەوتی کوردستانیان
خستە ناو بازاڕی ڕەشی قاچاخ چێتی نەوت و مافیا گەرانە کەوتە
بازرگانی نەوت و داهاتەکەیشی بە تەنها لە هەگبەی بنەماڵەو
سەرۆکەکەیدایە و بۆ بەرژەوەندی و ڕەفاهیەتی سەرۆک و ئەندامانی
خێزانەکەی و چوار دەورەکەیەتی و دەشیان ویست عیراق لە نەوتی بصرە
لە سەدا ح□قد□ بنێرێت بۆ کوردستان دەوڵەتی عیراق لە پای ئەو
مافیا گەریەی بنەماڵەی بەرزانی بوجەی هەرێمی بڕی و وەک کوردەواری
دەڵێت مانگا مرد و دۆ بڕا ئەوە سیاسەتی نا شەفافی مافیا گەری
توجارەتی نەوتی پارتی و بنەماڵەکەیەتی کە بوەتە هۆی بڕین و
نەمانی بوجەو موچە و هۆکاری قەیرانی داراییە ئیستەیشی لەسەر بێت
بزوتنەوەی گۆڕان پەنجا زائید یەکی بهێنێت لە هەڵبژاردندا و ئەو
دەسەڵاتە بگرێتە دەست کە بتوانێت بەرجەستەی سیاسەت و ستراتیجی
خۆی بکات له چوار چێوەی هەرێمی کوردستان لە دەوڵەتی عیراقدا بەو
منحە وبوجەیەوە کە لەسەدا ح□قد□ دەهات دەتوانرێت موچە بۆکابانی
ماڵ و تەنانەت وەک وتم شیری کۆرپەکەیشی دابین بکرێت ، ئەوە پارتی
بو بە هاوکاری شەریک و هاوبەشەکانی کارێکیان کرد کە نەک کابانی
ماڵ بەڵکو موچ□ی خ□رەکانیشی بڕی

زمانی کوردی و خۆپیشاندان … ئاری زێندینی

باس باسی خۆپیشاندان وناڕەزایە هەمووشی بێ ئەنجام وبێ بەرهەم بێ سوود , خۆپیشاندان و دواتر بۆ ماڵەوە,ئەمە کاری خۆپیشاندەرانە بەڵام ئەرکی خۆپیشاندەر ئەمە نیە!دوا خۆپیشاندان دەربارەی ناڕەزایی و هەڵویست دژی بڕیاڕێکی وەزارەتی خوێندنی باڵا سەبارەت بە هەژمارنەکردنی نمرەی قوتابیان لەوانەکانی (زمانی کوردی) بۆکۆلیژوزانکۆکانی کوردستان کەچەندین کەسایەتی و پسپۆرو زمانزان

ومامۆستایی زانکۆوقوتابخانەکان بەشداربوون ئەنجامەکەی هیچی لێ شین وسەوزوزەردوقاەیی ومۆروسۆرنا بێ!هەروەك خۆپیشاتدانی لە سلێمانی بۆ(مووچە)!خۆپیشاندەران هاتنە سەرجادەوکاری خۆیان کردوبەڵام ئەرکی خۆیان جێبەجێنەکرد!ئەرك واتە شتێکی لێ شین وسەوز بێت.خزمەتکردنی زمان و کەلتوورو فەرهەنگ بە خۆپیشاندان و ناڕەزایی نابێت بەڵکو بە داهێنان وشاکاروکاری زانستی دەبێت, بەوە دەبێت زمانێکی (ستاندار- یەکگرتوو) بۆزمانی کوردی دانێن ودروستکەین وپەیڕەوبکەین!خزمەتکردنی زمانی دایك بەوە دەبێت ئەو وشە ناماقوڵ ونەشیاوانەوبیانیانە لەسەر شۆستەوبازاڕ و دوکان وماڕکێتەکان نوسراوەو هەڵواسراوە! خزمەتکردنی زمانی دایك بەوە دەبێت نەهێلین ئەو هەموو زاراوەو شێوە زارو تێکەڵ و پێکەڵی لە زمانی کوردی ئێستا بەکاردێت دڵسۆزانی زمان و پسپۆرانی زمان بێخەم و بێدەنگن!خزمەتکردنی زمانی دایك بەوە دەکرێت کاتێك بنکەو ئەکادیمیایە دادەمەزرێت بۆ زمانی کوردی هەمووی پاڵپشتبن بۆ بەردەوامی نەكساڵێك ودوو سێ دابخرێت و بێ بەرهەم بێت !خزمەتکردنی زمانی دایك بەوە دەکرێت ئەو نامە ماجستێرو دوکتۆرایەی لەسەر زمانی کوردی چاپبکرێن و بخرێنە بەردەستی خەڵك و قوتابیانی کۆلیژەکان!بەڵێ خزمەتکردنی (زمانی کوردی) بە وانەی سەرەوە دەکرێت کەباسمانکرد کە ئەرکی سەر شانی هەمووانە نەك تەنیا کاری هاتنە سەر شەقام و ناڕەزایی! لە هەموویان گرنگترو ئەرکترو خەونتر (زمانی ستانداری کوردی) !کە بتوانن کۆمەڵگەو حیزب و حکومەت قایل و ئیقناع بکەن! دەبێت ڕۆشنبیرانی زمان و پسپۆرانی زمان ئەوە بزانن کە دەشزانن پێشکەوتنی میللەت هەموو بوارەکان هاوشانە گەر پیشەسازی و کشتوکاڵ و زانستت پێشنەکەوێ زمانیش پێشناکەوێ! سێ ڕۆژ (شووتی – شفتی) لە وڵاتی ئێران هاوردە نەکرێت (شووتی) لە کوردستان نامێنێت!لێرەدا واتە خزمەتکردنی زمانی دایك دەبێت بیناسێنین بە جیهانی دەرەوە ئەوەش ئەرك وخزمەتکردنی زمانی کوردیە نەك (خۆپیشاندان)!

هەڵەبجە؛ سێوی شارەزوور …

بـۆتــان لـەتيــف مـاويلــى (پــايـــان)

شانزەی سێیە
شەو دەیەوێ تا هەتایە
دڵی گەردوون بگوشێت و
ئاسۆی ڕۆژگار
بەر لە هەڵاتن بڕفێنێ !..
شانزەی سێیە
ژوان پرتەقاڵاویە
هەناسە تفت و بۆن سێوی..
ئەوە ڕۆژە
مانگ باوەشی بۆ گرتووەو دەیلاوێنێ!..
دەڵێ زووبە چاوەکانت زوو هەڵێنە
تا تاریکستانی ئازار لەڕووی گەردوون بڕەوێنێ!..
شانزەی سێیە
هەڵەبجە سێوی شارەزوور
دەناڵێنێ وهاوار ئەکات.. ئەقیڕێنێ!..

تەماشاکەن
باخی سێوانی حەبیبەو
دەشتی شعری خاکوخۆڵ و
نەقشبەندیەکەی مەولانا؛
چۆن هەناسەی پرتەقاڵی و
بۆنی سێوی (بـــا) هەڵدەمژن!؟..
کاتژمێری شار سیلاکە
نا…
تا پێنج هەزاری ژمارد…
ئیتر خەوت و
تەنیا ڕستەیێ کەجێی هێشت
(پێویست ناکات….
لەچاویلکەی هیچ وڵاتێ…
لەزاری هیچ مر□ق ناسێ…
یا فلاشی ڕۆژنامەوانێ…. گەشتیارێ….
بـــــا؛ ئازارەکانی مێژوو

لەهەناوی شانزەی سێ بخوێنینەوە!..)
وەرن سەیری هەڵەبجەکەن!
ئەم تابلۆ ڕەنگاڵەییە!
..
.…
……
لەم تابلۆ ڕەنگینەی شار
ببینن تەنیایی مێژوو!
ببینن تەنیایی ئازار!..
هەڵەبجەیەو دەڵێ وەرن…
ببینن تەنیایی خۆم و
ئێش و خەوی شەوینەی شار!..
لەو وەرزی بەهاری ساڵا
بەتەنیان..
خۆی و مانگەشەو!..
یەکەم هاوار
یەکەم گریان
یەکەم ترازانی هەناسە
لەجوانی شار…
لەژوانی ژان…
هەور بەفلاشە تەزیوەکەی
وێنەی باخی مەمانی گرت!
مەمکێ؛
لەمژینی تامەزرۆی زاری زراسکەیێ ئەترازێ!..
مەمکێ؛
لەگوشینی سەرپەنجەی عەشقی شاگەشکەیێ ئەترازێ!..
بەتەنیان..
خۆی و مانگەشەو!..
مانگ پێی دەڵێ:
جێت ناهێڵم..
ناتڕفێنم..
هاتووم بە پێنوسی ئازار؛
نەخشەی ژان و
نەخشەی هاوارو تەیارەو
بۆمبی کیمیاویت بکێشم
لەسەر باڵی کۆلارەی مناڵی لاسار!..

تەماشاکەن
وا ئێستاکە هەموو جیهان
لەناو خەوێکی پەمەیی
هاوکێشە ئابوریەکانیان
بەتامی سێو شیکار دەکەن!..
وەرن بچین بۆ شارەزوور!
سێوەکە مێخەک بەند بکەین..
هەڵەبجە..
سێوی شارەزوور!..
بۆتان لەتیف ماویلی (پایان)
17/3/2007 ـــــ هەولێر/ ڕاپەڕین

سەیران … نێچیروان وەلی

منداڵینە وا بەهارە
شادیبەخشی لادێ و شارە
وەرزی دیلان و سەیرانە
کاتی دیرچوون و گەڕانە
لەگەڵ ماڵەوە پێکڕا
دايك و باوك و خوشك و برا
دەچین بۆ دۆڵ و دەشت
بۆ نێو ئامێزی سروشت
قەت ژینگە پیس ناکەم لەوێ
جوانیی وڵاتم ئەوێ
زۆر قەشەنگە وڵاتمان
هەر ئاوەدان بێ کوردستان